

Oponentský posudek bakalářské práce Lenky Fílové Kristus na hoře Olivetské v díle Mistra Vyšebrodského oltáře a Mistra Třeboňského oltáře

Předloženou práci jsem si vybral k oponování dobrovolně, nad rámec uložených prací, s velkým očekáváním, a nebyl jsem zklamán. Pokud studentka mluví pravdu, když na s. 44 říká, že se „tímto oborem ještě hlouběji nezabývala“, pak to svědčí o mimořádném nadání, které by měla urychleně realizovat. Práci hodnotím mezi bakalářskými jako nadstandardně kvalitní a početné výhrady, které dále uvedu, na tomto vysoce kladném hodnocení nic nemění. Oceňuji užití několika cizojazyčných pramenů, které autorka skutečně cituje (v případě francouzského se jí ale překlad ne zcela povedl – viz výrazy „chrámová garda“ či formulaci „Petr nadskakuje“ na s. 19...). Práce je psána jasným, stylisticky přiměřeným jazykem. Překlepů je minimálně a obvykle nemění smysl textu (snad jen „modří lidé“ (s. 39) jsou v kontextu výkladu o barvách zavádějící; v této souvislosti je také ke zvážení, jak studentka dospěla – zřejmě nekritickým převzetím cizího výkladu – k „moudrým“ lidem, v textu jí citovaném z ČEP je výraz „prozíraví“).

Zásadnější výhrady:

Koncepce práce byla zřejmě schválena její vedoucí, jejíž zaměření také odráží, tj. zaměření na umění a pedagogiku. Jako teolog se ovšem nemohu ubránit dojmu, že by práci velmi prospělo, kdyby při výkladu obrazu na biblické téma byla zohledněna i exegeze biblických textů, k nimž se vztahuje, jakož i dějiny proměn této exegeze. Jednou z možností, které se nabízejí, by mohla být např. Berdiniho metoda vizuální exegeze, jíž jsem věnoval několik stran ve své poslední knížce. Z hlediska autorky by to mohlo být zvláště vhodné, protože si klade otázku prostoru poskytnutého malíři pro vlastní vyjádření: Berdini vychází z toho, že skutečný umělec nebyl pouhý ilustrátor, ale vykladač textu; proto by právě srovnání, co je v textu a jak se v dané době konvenčně vykládal, lépe ukázalo svébytnost interpretace umělcem. Autorka práce zmiňuje, že v případě cisterciáků byly vlivnou interpretací Bernardovy výklady Písňe písní; bylo by tedy bývalo dobré do nich nahlédnout, k dispozici jsou částečně už i česky. Vůbec k celé práci mám kritickou poznámku, že autorka přebírá nekriticky názory citovaných děl i tam, kde by bylo možné si tato tvrzení překontrolovat; zřejmě i některé biblické citace převzala bez jejich zkontrolování a posouzení vhodnosti. Autorku – pedagožku volného času – by zohlednění historicko-kritické a teologické exegeze vůbec nevedlo do nějakých abstraktních výšin; zmíněný svůj text jsem použil před jeho publikací jako vánoční kázání v několika menších evangelických sborech, kde bylo technicky možné dát účastníkům k dispozici kopie komentovaných děl, takže je patrné, že tato metoda umožňuje setrvat na praktické a obecně přístupné rovině.

Druhá kritická poznámka ke koncepci práce se týká rámečků s pedagogickými podněty. To je asi daň studovanému oboru, ale v rámci práce mohla být splacena i jinak. Shodou okolností jsem letos vedl diplomovou práci, která má také pedagogicko-praktickou dimenzi; tam jsme po dohodě se studentkou volili rozdělení práce do dvou částí, teoretické a praktické, takže v teoretické části pak stačily odkazy na praktickou a nerozvíjel se text. V předložené práci stojí – i graficky odlišeně – praktické podněty zcela eraticky bez spojení s předchozím textem a někdy i obsahově dosti volně, viz např. hned na s. 10 „Prohlídka obrazů v NG“ mezi kapitolami Obraz a Doba. Samozřejmě takovéto podněty najdeme např. i v zahraničních učebnicích, problém této BP je však v tom, že se zde přechází z odborného stylu do lehce vulgarizujícího stylu katechetických příruček; např. s. 42 „Symboly aneb na obrazy s baterkou“ nebo s. 31 „Zlatá opona aneb pokládáme zlato“; a hlavně, že do značné míry vůbec nejde o souvislý text, ale o heslovité poznámky. Proto jsme ve zmíněné DP mé

studentky praktické texty dali do zvláštního oddílu a ty jen heslovité dokonce raději do příloh práce (to druhé by v případě této BP ale bylo asi zbytečné). Tykání u reprodukce za s. 46 je velmi nevhodné („Použij baterku ... a můžeš si prohlížet.“), formálně není hned patrné, že se vztahuje k textu v rámečku na s. 42 – ostatně ani v rámečcích se průběžně netyká).

Třetí kritická výhrada se týká logiky či nelogiky názvů jednotlivých oddílů. Myslím, že studentka má kapitolek zbytečně moc, takže názvy sice obvykle dobře vystihují obsah, ale jsou občas nesouměřitelné, což vynikne zvláště díky desetinnému číslování. Nebudu zde opisovat obsah, jen zmíním např. 1.1 Obraz s podkapitolami Středověk, Symbol a Současnost, či 1.2.3 Dílny s podkapitolami Technika deskového malířství a Čechy. Kapitoly 2. a 3. jsou v názvosloví symetrické, což hodnotím kladně, pouze vybočují 2.1.1 Spiritualita a 3.1.1. Devotio moderna, ač obsahově korespondují, tj. v obou případech jde o příslušnou spiritualitu (Toto je samozřejmě jen detail, ale drobná vada na kráse přece jen kazí obraz a rozbíjí kompozici, pro niž má jinak autorka zjevně smysl). Za vysloveně nevhodné považuji rozdělení kapitoly 4 do oddílů 4.1 Výtvarné a 4.2 Osobní (čímž autorka míní formulaci vlastního názoru, jistě velmi zajímavou!), to jsou zcela nesouměřitelné roviny.

Drobnosti věcné:

s. 11 - „Dovoluji si (tuto dobu) označit jako střední středověk...“ – nově periodizovat historické epochy asi autorkám bakalářek nepřísluší, leda by měly rozumné důvody – zde ale jde klasicky o vrcholný středověk od jeho počátků v jedenáctém století

s. 11 – autorka tvrdí, že moderní národy se svými jazyky vznikají po r. 1000 – význam slova moderní je samozřejmě mlhavý, ale obecný úzus je, že moderní národy vznikají až v národních obrozeních novověku

s. 12 – ač s autorkou souhlasím, že v dílech Scota Eriugeny lze objevit křesťanskou filosofii, obvykle bývá jeho pojetí spojováno s keltskou tradicí vztahu ke světu

s. 12 – zde je vidět jeden z důsledků autorčina parafrázování – tvrzení, že člověk může být spasen díky gestům milosrdenství a lítosti by mělo dogmaticky dalekosáhlé důsledky. Autorka sice nestuduje teologický obor, ale v této citlivé otázce je opravdu nutná přesnost formulace, která možná chyběla už autorovi citovaného díla nebo spíše jeho překladatelkám do češtiny...

s. 13 - Zda poloha vkleče vyjadřovala individuálnější rozměr modlitby, je přinejmenším sporné, v dějinách liturgie bývá spojována spíše s postojem vazala vůči pánovi ve feudálním řádu

s. 16 – autorka si povšimla rozporu mezi svým tvrzením v úvodu práce a tvrzením U. Eca, ale nijak se s tímto rozparem nevyrovnala, ač by to bylo zajímavé a já bych se klonil spíše k pojetí autorky.

s. 17 – „Apostoli dormiunt“ by se zřejmě mělo z latiny překládat vedlejší větou, tedy spíš „Když apoštolové spali“ než Spící apoštolové, to druhé je nakonec nonsens, spící apoštolové primárně tématem nejsou a eventuálně mohou i chybět.

s. 17 – „V Bibli je tato scéna nazvána...“ – Biblické mezititulky nejsou součástí textu, jsou redakční a je tedy třeba uvést, v které edici Bible je tento nadpis doplněn – míněn je zjevně ČEP.

s. 33 – „Další možné vztahy ... nechávám na zvážení“ – ty myslím právě měla sama zvážít

s. 34 - Věci názoru, v mém případě negativního, je citování z Wikipedie.

s. 39 – je otázka, zda je ve všem třeba vidět symbol, i když v prostředí ovlivněné alegorickým výkladem Bernardovým to lze předpokládat, nicméně vyslovím jakousi pochybnost v případě symbolického výkladu bosé nohy a sice jako výrazu úcty a smutku (autorka převzala od Rulíška).

Drobnosti formální:

Ne vždy jsem se orientoval v citacích – většinou studentka jen parafrázuje, takže nelze poznat, zda některé věci chybně parafrázuje či zda je zmíněné tvrzení opravdu v originále

Hlavně na prvních stranách práce chybí hodně interpunkce mezi souvětími popř. větnými členy a asi ve dvou případech naopak přebývá.

s.9 „na něj“ se vztahuje ke „znázornění“, tedy náleželo by neutrum (pakliže už norma neakceptovala tuto praxi, což bych se ani nedivil)

s. 9 „symbolonu“ – koncovka –on se ve skloňování obvykle vypouští, týká se to i „Bernarduse“ s. 23

s. 11 – řada nesouměřitelných pojmů: „jazyky, městské demokracie, lomený oblouk“

s. 13 - artifices je množné číslo, tedy buď jsou označováni = oba shodně, nebo sg. artifex

s. 18 - Kristus je „pokušen“ – překlep nebo záměr?

s. 19 - formulace o „zavěšené hostii“ asi není úplně šťastná (?)

s. 21 – nelze poznat, zda překlad je konvenční nebo studentčin (pak bych doporučil si povšimnout, že v latině je PATRI a že to je pro modlitbu v Getsemane klíčové; i commendat je specifitější než „modlí se“)

Některé další stylistické neobratnosti (chybějící vztažné spojky v souvětí, „tak“ ve funkci spojky jsem vyznačil v exempláři BP, který jsem měl k dispozici, srov. s. 27, 28, 33.

Jak již bylo řečeno výše, uvedené kritické poznámky nikterak neruší vysoce kladné hodnocení práce, v některých případech jde spíše o diskusi, jak práci na toto téma pojmut.

Práci doporučuji k obhajobě.

V Českých Budějovicích, v pátek po neděli Quasimodo (22.4.) A.D. MMXII.

Jaroslav Vokoun